

Pismo mojemu igralcu: Ljub

Na spletnem portalu Sigledal za ljubitelje gledališča in gledaliških dramatičark Tamara Matevc je sprožila akcijo, zaradi katere z

Saša Britovšek

Prvič v dvestoletni zgodovini teatra na Slovenskem so se zaprla vrata gledališč. Bil je 16. oktober 2020, dan pred začetkom tekmovalnega programa na 55. Borštnikovem srečanju. "Nič ne bo. Višja sila. Ukrepi za zajezitev epidemije."

Izpraznijo odre, odslovijo igralce, snamejo zavese, zaprejo vrata, pred katerimi ostanejo ljubitelji gledališke umetnosti z vstopnicami v rokah. Kako močna je vez med gledalci in igralci, tega do zdaj čisto zares ni vedel nihče. Takrat je Tamara Matevc, dramatičarka in ena od ustanoviteljic portala Sigledal, sprožila akcijo - povabila je ljubitelje odrske umetnosti, naj napišejo pismo svojemu igralcu. "Ko so se gledališke predstave ustavile spomladi, smo bili ob tem najprej osupli, takoj zatem pa močno optimistični: minilo bo, preden bomo vedeli, malo stisnemo zobe in bo, zažvižgamo na balkonu vesel napevin bo, počakamo in bo, popazimo drug na drugega in bo ... Nič hujšega, Kitajska je daleč in Italija samo žalostna pomota, stisnimo zobe teh naslednjih štirinajst dni, malo nam pa tudi paše. In potem je ključnost naslednjih štirinajstih dni postajala vedno bolj bizarna metafora," pripoveduje Tamara o spominih zdaj že pol leta stran, ko je poletje prineslo nekaj optimizma, a je bila jeseni streznitev toliko bolj kruta.

"Počasi je začenjalo biti jasno, da ima hudič mlade. Da bo igralških priklonov pred zdesetkanimi gledalci v dvoranah kmalu konec. In potem se je svet ustavil, teatri z njim, osuplost je bila že za nami, optimizem pa tudi."

V tistih okoliščinah se je porodilo vprašanje, kako se morajo počutiti igralci, delavci, katerih delo je, da vsak dan stojijo na odru in govorijo "neke stvari", zaradi katerih je gledalcem potem "neka-ko drugače". Tako se je Matevcева jeseni odločila, da bi to lahko bil čas, ko na rampo stopi gledalec in igralcu pove, kaj je gledališče njemu, kaj mu pomeni igralec. Kaj mu je gledališče zdaj, ko ga v živo ni.

Gledalec na rampi sporoča

Seveda ni vedela, ali se bo akcija Pismo mojemu igralcu prijela. Glede na to, da na portalu Sigledal že slaba tri leta uspešno teče štafetna igra Izvolimo dramo, v kateri obi-

Matej Puc in Jana Zupančič v komediji Tartuffe v Mestnem gledališču ljubljanskem

Foto: Peter Giodani

skovalci portala v digitalni knjižnici izberejo dramski tekst, ki se jih dotakne, in ga v branje priporoči drugim obiskovalcem portala Sigledal, je imela Tamara Matevc nekaj upanja, da se morda tudi akcija Pismo mojemu igralcu lahko obnese. "Sodelavke portala sem prosila, naj prve napišejo pismo svojemu igralcu. Že njihov odziv je bil zelo lep in še vedno mi je nekako najbolj pri srcu pismo Jere Krečič, ki ga je napisala Janezu Škofu."

"Dvesto let si česa podobnega nismo povedali"

Krhko, čutno pismo ljubiteljice gledališke umetnosti enemu najbolj karizmatičnih igralcev, kar jih imamo: "Po dnevu tipkanja in skritih ugrizov grem v gledališče. Sama. Sedim v levi loži in mencam prste, ker se mi zdi, da sem vsem na očeh. In ta roman. Na odru. Skupaj z vami se potapljam v hišo, dvorišče, črno kuhinjo, gozd. V vojno.

V preteklost, ki kar ne mine in ne mine in v kateri živimo bolj kot v sedanjosti. In Ti, Janez Škof, si moj oče. Od katerega se poslovim in mu še zadnjič počesem lase." Nekaj misli iz enega prvih pisem, ki je poiskalo svojega igralca.

Tako se je kepa začela valiti, in kot pravi njena pobudnica - zdaj bolj ali manj samo še koordinatorka, vesela novih pisem - je vsak dan malo bolj živela svoje življenje. Na tisoče gledalcev zdaj ve, da so vabljeni, da napišejo, kar želijo povedati svojemu gledališkemu ustvarjalcu: igralcu, režiserju, plesalcu, režiserki, koreografiji, kostumografu, gledališki hiši, direktorju, tudi biljeterki, hostesam, dramaturgu ... "Kateremukoli gledališkemu ustvarjalcu, gledališkemu premišljevalcu ali gledališkemu tehniku, katerega mukoli gledališkemu sopotniku, ki ga zaradi že nečesa nosi v srcu," tudi danes Tamara Matevc povabi k pisanju.

"Veliko lažje je hvaliti in ceniti tiste, ki se nam med predstavo neposredno pojavljajo pred očmi. Ti so seveda izjemni, toda ali bi bila njihova izjemnost vsaj malo manjša, če jim je ne bi med in pred predstavo vlivali tisti, ki so nam, gledalcem, skriti ... In res včasih ostane bistveni del predstave neviden. Tisti, ki se na koncu ne pridejo poklonit na oder. Tisti, ki ne užijejo aplavza po vsaki predstavi. Tisti, ki se skrivajo v temi in garajo ... Tehniki in ustvarjalci predstav, niste nevidni. Tokrat gre moj aplavz vam," je Amadeja Rek med drugim pisala skritim ustvarjalcem predstav.

V njih je ljubezen

Tako so prihajala pisma Poloni Juh, Maruši Majer, Nataši Barbari Gračner, Nini Rakovec, Darji Reichman, Janji Majzelj, Pii Zemljič pa Pismo mojemu igralcu Mateju Pucu, Bran-

ku Jordanu, Marku Mandiču, Blažu Štefu, Kristijanu Gučku, plesalcu Antonu Bogovu, režiserju Tomiju Janežiču, režiserki Mateji Koležnik, koreografu Edwardu Clugu, gledališkima hišama SNG Nova Gorica

IGRALEC BREZ PUBLIKE NE OBSTAJA

Nataša Barbara Gračner Foto: Peter Uhan

"Igralec je v resnici prestrašeno bitje, ki se dobro zaveda, da brez publike ne obstaja. In ko se nepričakovano pojavi rubrika Pismo mojemu igralcu, v kateri lahko prebiramo ali prejmemo tako tople izvirne odzive, je občutek smiselnosti našega početja za trenutek izpolnjen. Ob zaprtju gledališč je zgodba, ki se rojeva med vami in nami, prekinjena. Morda na posnetkih predstav ostaja zgodba, ki jo iz dramskega teksta oblikujemo v uprizoritvenega, toda zgodba med igralcem in gledalcem, torej zgodba, v kateri se gledališče pravzaprav dogodi, pa je prekinjena. Ali kot bi rekel Mile Korun: 'Prisotnost v igri je odsotnost v svetu. Čeprav samo za hip.' Tako vaša kot naša. In ker trenutno svet piše megalomansko zgodbo, v kateri je glavni akter zvito neviden, nam ne preostane drugega, kot da čakamo in si ližemo rane s takšnimi ali drugačnimi upi, da nas pogrešate in potrebujete. Zato so vaša razmišljanja o našem delu in vaše pohvale še toliko bolj dobrodošle," razmišlja dramska igralka Nataša Barbara Gračner, ki nam je zaupala, da jo je pismo gledalca Nejca Rožmana Ivančiča pobožalo in nahranilo za v prihodnje, ko se bosta ponovno srečala in še močnejše spoznala.

ezenske izpovedi gledališču

o stroko se je rodila samonikla zamisel o pisanju pisem. zaposleni v gledališču prejemajo tople in izvirne odzive gledalcev

Barbara Cerar in Bojan Emeršič v predstavi Nova rasa SNG Drame Ljubljana
Foto: Peter Uhan

in SNG Maribor, predstavi Amelia E., pismo gledališki publiki, tudi pisma kolegicam in kolegom igralcem. Čez sto jih je že.

Konec oktobra je pismo prejela tudi igralka Barbara Cerar. "Ostanite lučka, ki ne utripa bolešno, ki ne brli, ampak je polna moči. Luči ne zmoti, če je okrog tema. Luči ne zmoti niti korona. Še malo, pa bo luč znova lahko pogledala luči v oči," je nekaj misli iz pisma Mihaele Lozar članici ansambla SNG Drama Ljubljana. Cerarjevi so te besede vlile veliko optimizma. "Ker je gledališče umetnost trenutka, ki obstaja samo v živem stiku med gledalcem in publiko, so ta pisma v času, ko so gledališča zaprta, ogromnega pomena. Meni osebno dajejo upanje, da kemija med nami še vedno obstaja in da samo čaka, da se spet srečamo. Hkrati pa se mi

zdijo zelo romantična, v najzlahtnejšem pomenu te besede. V njih je ljubezen. Ljubezen do gledališča."

Gledališki ustvarjalci so prebiralali mnoga prispela pisma, tudi Darja Reichman iz Prešernovega gledališča Kranj, ko je enega takih prejela sama. "Bila sem zelo presenečena in seveda neskončno vesela. Mislim, da je nam igralcem zelo pomembno, če vemo, da je naše delo opaženo in da pusti sledi. Pismo Petra Šalamona je napisano s tako toplino, ljubeznijo do gledališča in hkrati poznavanjem našega dela, da greje pri srcu in v duši, je kot aplavz, za katerega smo trenutno prikrajšani, kot živ stik med mano in gledalcem/gledalci in poraja še večjo željo čim prej stopiti na oder pred publiko in živeti, živeti, živeti...!"

Val kolektivnega doživetja

Da, gledališče se godi v prehajanju med odrom in dvorano. In pisma, ki so začela prihajati v gleda-

liški nabiralnik, so pokazala, kako enega brez drugega ne more biti. "Igralci so začeli prejemati čisto drugačno obliko odziva kot doslej. Začutili so, kako jih gledalci sprejemajo. In tudi igralec, ki dobi tako pismo, začuti osebnost svojega gledalca. Dokler je ta del publike v dvorani, je zavrt v anonimnost, tam si sicer kdaj dovoli raznežiti se, ponese ga val kolektivnega doživetja, a zapisane besede so res intimna čustva," razmišlja gledališki režiser Samo M. Strelec, tudi eden od ustanoviteljev gledališkega portala Sigledal in ravnatelj zavoda Novi ZATO. "Fascinantno je, da si dvesto let česa podobnega nismo povedali, šele zdaj, ko je gledališče zaprto, si povemo. Še več, nikoli si nismo pisali pisem. Zdaj si jih. In ne, ker bi nam kdo tako nalagal, gre za silno potrebo, za silen dokaz, kako močno je gledališče. Mene je ta akcija neskončno opogumila in mi dala velikansko mero optimizma za teater." Lahko bi rekli, da se gledališče prav zdaj končno izrazi tudi kot fenomen v svojem živem stiku. Popolnoma drugače kot preko televizije ali filmskega platna je spremljati lik v igrani zgodbi. Tudi sam je, pove Strelec, tako kot mnogi iz stroke in tisti ljubiteljski, uporabnik kanalov za spremljanje gledaliških predstav,

"Po njeni zaslugi je MGL moje najljubše gledališče," v pismu Nini Rakovec piše gledalka Živa Matevc. "Zares pogrešam večere, ko sedim med gledalci in nestrpno čakam, da se zavesa dvigne in predstava začne. Najbolj pa pogrešam navdušenje, ki ga čutim pred začetkom iger, v katerih igra Nina."

Foto: Peter Giodani

ampak roko na srce, to ni to. Splet je reševanje v stiski, pravi režiser, ki je bil v preteklosti tudi direktor Gledališča Ptuj in umetniški vodja SNG Maribor. "Čeprav si v dvorani lahko daleč od odra in se ti zdi, da bolj malo vidiš, doživljaš to čisto drugače. To je občutek, ki ga naredi masa ljudi. Čeprav anonimna, postaneš njen del in te ponese ... Tako kot na športni tekmi, ko te, četudi nisi zavzet navijač, dvigne in nosi val, noriš tako kot ostali in postaneš fen."

Nenačrtovana marketinška kampanja

Umetnost ne joče, ne tarna, kako hudo je, a pisma povedo vse. Ljudje potrebujejo čarovnijo teatra in jasno je, da bodo eni z drugimi našli rešitev, je prepričan Strelec. "Predstavljam si, da nas poleti čaka razcvet 'open air' teatrov, zunanjih odrov. Saj tako je tudi nekoč gledališče nastalo! Umetniška kreativnost bo našla nek ustrezen format, da bo preživela. Narod želi ta pretok, saj to je del nas. Ne gre za vprašanje o izobrazbi, o želji nekaj intelektualcev. V našem jedru je, da si želimo biti del skupnosti. In to povezanost, ki bi jo politika želela ustvariti, pa ne zna, teater nosi v svojem bistvu." Kakšen bo ta odgovor, je nemogoče napovedati, a dobili ga bomo, saj brez tega je nemogoče biti človek.

Spletni projekt Pismo mojemu igralcu je tako v nekaj tednih spontano postal nesluten fenomen in brez načrtov rasel kot skrbno pripravljena marketinška kampanja. Je glasna, izrazito ciljno usmerjena akcija, kot bi jo v obliki krizne komunikacije izvajala kakšna vrhunska agencija. V svetu, kjer je vse premišljeno in usmerjeno v iztržek, je takšna spontanost nepredstavljiva. Akcija tako postavlja kamenček v odprti mozaik, ki ga na spletu kot pot do publike gradijo producenti sponujanjem arhivskih predstav, z branjem pesmi, pravljic, s pogovori, predavanji, spletnimi festivali, spletnimi dogodki, novimi formati, oživljenimi formati, spletnimi premierami. "S Pismi mojemu igralcu želimo skupnosti gledalcev dati prostor, da gledališkimi ustvarjalcem sporočijo, da mislijo nanje, da jih pogrešajo, da pogrešajo njihovo umetniško ustvarjanje in odrsko žarenje in da vsi skupaj verjamemo v trenutek vnovičnega srečanja v živo in ta trenutek nestrpno pričakujemo," svoje misli o navdihujočem projektu zaključuje Tamara Matevc.

Koreografu in umetniškemu vodji baleta SNG Maribor je pisala Zoja Gobec: "Gospod Clug. Prvič sva se spoznala (če lahko temu tako rečemo) davnega leta 2012, ko sem obiskala svojo prvo resno baletno predstavo. Sedela sva skupaj in želim se opravičiti za vso takratno nepotrpežljivost. Dolge predstave in otroci niso najboljša kombinacija, ampak obljubljam, da sem do danes že zelo napredovala."

Foto: Arhiv Edwarda Cluga

Darja Reichman: "Pisma so kot aplavz, za katerega smo trenutno prikrajšani."

Foto: Mare Mutič

Tamara Matevc je ena od treh ustanoviteljev gledališkega portala Sigledal, kjer so oktobra povabili ljubitelje odrske umetnosti, naj napišejo pismo svojemu igralcu. Foto: Osebni arhiv